

Avoin yhteiskunta ry toimintasuunnitelma 2020 vuosikokoukselle

1. Yhdistyksen toiminta lyhyesti

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää avoimuutta keskeisenä yhteiskunnallisena perusarvona, tuoda yhteiskunnallinen päätöksenteko lähelle kansalaista sekä antaa kansalaisille entistä parempia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Käytännössä Avoin yhteiskunta ry mahdollistaa 2014 perustettua Faktabaaria. Se pyrkii kokoamaan samanhenkisiä toimijoita Faktabaarin tueksi sen kaudelle 2019–2022 linjattujen kolmen painopisteen osalta.

- 1) Digitaalinen informaatiolukutaito ja -kasvatus,
- 2) Journalistinen faktantarkistus & median tekemä yhteiskunnan polarisaation vastainen työ
- 3) Disinformaation ja polarisaation tutkiminen, torjunta sekä näitä kansantajuisesti käsittelevä viestintä.

Faktabaari luo näillä painopistealueilla tapahtumillaan, digitaalisilla kanavillaan ja verkostoillaan yhteistyöalustan faktapohjaisen julkisen keskustelun ja informaatiolukutaidon puolesta.

Avoin yhteiskunta ry tukee Faktabaarin toimintaa ja valvoo sen avoimuus-periaatteiden ja vuosikokouksen vahvistamien painopisteiden toteuttamista. Yhdistys ei puutu Faktabaarin operatiivisiin journalistiseen valintoihin, joista vastaa Faktabaarin vastaava toimittaja. Yhdistyksen hallitus nimittää ja tarvittaessa vapauttaa tehtävistään Faktabaarin vastaavan toimittajan ja painopisteiden mukaisten projektien vastuuhenkilöt.

2. Vuodelle 2020 asetetut yleiset tavoitteet

Faktabaarista Suomen osallistuja ja avoin kohtaamispaikka eurooppalaiseen faktantarkistajien, tutkijoiden ja mediakasvattajien disinformaation rajoittamisverkostoon.

2020 yhdistyksen tukitoiminnoissa painottuu Faktabaarin toimintaedellytyksien turvaaminen ja kehittäminen osana kansainvälisiä verkostoja sekä kotimaisten yhteistyötahojen osallistaen.

- Yhdistyksen ja Faktabaarin strategisen ja pitkäjänteisen toiminnan vakiinnuttaminen kolmen strategisen osa-alueen (em. digitaalinen informaatiolukutaito, faktantarkistus ja tutkimus) kokonaisuutena.
- Jatkoselvitetään ja varmistetaan yhteistyökumppanuuksia tai osaomistajuutta Faktabaarille 2019 identifioitujen partnereiden kanssa.

Kaikilla kolmella painopistealueella on linkki EU-tasoiseen disinformaation rajoittamisverkoston kehittämiseen. Kaikkia painopistealueita arvioidaan myös suhteessa maaliskuussa julistetun Korona pandemiaan ja sen rinnalla havaittuun infodemiaan. Pandemia ja infodemia saattavat muokata merkittävästi sekä informaatioympäristöä että

osa-alueitten alla esitettyjä tavoitteita. Yhdistyksen hallitus sopeuttaa tavoitetasoa Infodemian ja resurssiensa kehittyessä.

Osa-alueitten tavoitteita 2020

1) Digitaalinen informaatiolukutaito ja -kasvatus,

Informaatiolukutaito - käsite tuo yhteen 2017 pilotoidun opettajille suunnatun media- ja informaatiolukutaitohanke Faktabaari EDU:n ja Faktabaarin 2014 suurelle yleisölle aloitetun julkaisutoiminnan (ks. kohta 2).

2020 Faktabaari EDU julkaisee pääasiassa opettajille suunnatun informaatiolukutaito - materiaalin edu-verkkosivuillaan ja hankkii sen jalkauttamiselle ja jatkokehittämiselle rahoitusta.

2020 aikana julkaistaan gaMEdia hankkeen puitteissa kehitetty opettajille ja oppilaille kehitetty check or cheat --peli ja arvioidaan yhteistyötä visuaalisen materiaalin tarkistamiseen keskittyneen Youcheck hankkeen kanssa.

2020 aikana arvioidaan ja tarvittaessa haetaan rahoitusta toukokuun 2021 kuntavaalit kattavalle hankkeelle.

Yhdistys vastaa Faktabaari EDU informaatiolukutaito mediakasvatus hankkeen kehittämisestä ja sen nimissä haettavista apurahoista nimeämässä Faktabaari EDU vastuuhenkilön johdolla.

Faktabaari jatkaa EU:n media literacy expert group asiantuntijajäsenenä.

Kehitetään FactBar EDU nimissä tapahtuvan kansainvälisen informaatiolukutaito hankkeen kotimaahan fokusoivan Faktabaari EDU hankkeen rinnalle rinnakkaiseksi mutta tarvittaessa taloudellisesti erilliseksi toimintalinjaksi. Tarkoitus on yhdistyksen osalta pitää kotimainen kehitystoiminta yhdistyspohjaisena, mutta mahdollistaa tarvittaessa mallin skaalautuminen ja kehittyminen kansainväliselle yleisölle erillisjärjestelyin.

2) Journalistinen faktantarkistus & lehdistön tekemä yhteiskunnan polarisaation vastainen työ

Suomesta puuttuu kansainväliset standardit täyttävä viikottaista metodologista faktantarkistustoimintaa tekevä palvelu. Avoin yhteiskunta ry pyrkii tuomaan JSN toimijoita yhteen vakaan toimintamallin ja tarkistustoiminnan käynnistämiseksi mahdollisimman pian.

Faktabaari arvioi 2020 mahdollisuuksia liittyä IFCN täysjäseneksi, mikä mahdollistaa faktantarkistustoiminnan isoimmilla kansainvälisillä sosiaalisen median alustoilla. Kuitenkin ilman merkittävää riippumattomuutta takaavaa lisärahoitusta tai kumppaneita, Faktabaari suuntaa aluksi tarkistustoimintansa informaatiolukutaito - hankkeen ja tutkimus-, selvitys ja innovaatio-toimintansa tueksi.

Vuoden 2020 painopiste on tuoda kansalliseen arviointiin ja keskusteluun Norjalaisen Faktisk.no yhteistoimintamalli. Yhdistys kutsuu palvelun Faktisk.no edustajia Suomeen ja kerää kotimaisia mediatoimijoijat pohtimaan kansallista vastausta erityisesti mis- ja disinformaation tuleviin haasteisiin 2.4. faktantarkistuspäivänä. Seuravassa vaiheessa, yhdistys voi haluttaessa fasilitoida toimijoille yhteisohjelmaan 23-27.6. Oslossa pidettävään Global Fact 7 tapahtuman alueelliseen osuuteen. Rinnalla kesällä ja syksyllä 2020 arvioidaan

eri tasoista yhteistyötä kansallisten toimijoiden kanssa suomalaisen faktantarkistus ja verifikaatiotyön pitämiseksi kansainvälisellä tasolla sekä nykyisissä ja tulevaisissa verkostoissa. Hankkeeseen tarvitaan erillisrahoitusta.

Faktabaari systematisoi koulutustyötään syksyllä 2020. Koulutuksesta vakiinnutetaan samalla omarahoitusosuuden kattavaa rahoitusta erillisiin hankerahoituksiin ml. 2021 toukokuun kuntavaalit. Koulutustyöhön laaditaan syksyksi 2020 toimittajille suunnattu informaatiokäsikirja, jolle etsitään Faktabaarin vastaavan toimittajan kanssa rahoittajaa.

Vuoden 2020 aikana arvioidaan myös Faktabaarin suhde JSN hyvään journalistiseen tapaan, Faktabaarin hyvän faktantarkistamistavan rinnalla (kv. IFCN - avoimuusstandardi).

Faktabaarilla on tarkempi työsuunnitelma (esitellään vuosikokouksessa), jonka toteutusta hallitus osaltaan tukee ja valvoo osallistumatta toimitukselliseen työhön muuten kun laaduntarkkailun ja avoimuuden osalta. Käytännössä yhdistys suojelee Faktabaarin kv. faktantarkistuskriteeristöön (IFCN) sidottua laatubrändiä ja tarvittaessa arvioi toimituksen toimintaa verkkosivuilla julkaistua ja toimituksen päivittämää käsikirjaa ja IFCN avoimuusperiaatteita vasten.

Yhdistys ei vaikuta Faktabaarin journalistisiin valintoihin, joissa toimituksen toivotaan kuitenkin huomioimaan EDU hankkeen tarpeet tapausesimerkeille. Yhdistys kantaa päävastuuta EDU-hankkeesta, josta se ottaa myös päävastuun faktabaari.fi/edu alla toteutettavasta julkaisu- ja toimintasta. Yhdistyksen EDU vastaava kantaa vastuuta faktabaari/edu julkaisuista, mutta konsultoi julkaistavista vastaavasti Faktabaarin vastaavaa toimittajaa ennen julkaisua.

3) Disinformaation ja polarisaation tutkiminen, torjunta sekä näitä kansantajuisesti käsittelevä viestintä.

2020 toteutetaan "sisäinen disinformaatio" selvitys Faktabaarin vastaavan toimittajan johdolla ja Kordellinin säätiön pääasiallisella rahoituksella. Hankkeesta raportoidaan sekä Faktabaarin verkkokanavilla että 2.4. ja joulukuun tilaisuuksissa. Selvityshankkeen puitteissa kehitetään jatkuvan seurannan mahdollistava metodologia ja hyödynnetään kv. verkostoissa opittuja uusia työkaluja. Sisäisen disinformaation systemaattinen datapohjainen kartoitus pyrkii antamaan kokonaiskuvaa jatkuvasti muuttuvasta digitaalisesta informaatioympäristöstä. Fokusointi Suomen sisäiseen disinformaatioon EU- viitekehityksessä täydentää myös kokonaiskuvaa alueella jota viranomaisten on vaikea poikkeuksellisen vaikea kattaa ja siinä tarvitaan riippumattomia kansalaisyhteiskunnan toimijoita.

Disinformaation rajoittamisesta kansainvälisissä verkostoissa juurrutetaan Faktabaarin ydintoimintaan. 2020 sisältöfokusta pyritään siirtämään digitaalisessa ympäristössä tehokkaimmin leviävän av-materiaalin luotettavuuden arviointiin. Tähän liittyen Avoin yhteiskunta ry / Faktabaari osallistuu Mikko Salon vetämänä mutta toimituksen resurssien mukaisesti NewsBeez työkalujen pilotointiin faktantarkistustyössä 2020.

Faktabaarin perustajajäsen Mikko Salo on yksityishenkilönä kutsuttu alustavasti seuraamaan lokakuussa Yhdysvaltojen presidentinvaalien yhteydessä tehtäviä disinformaation rajoittamistoimia. Asiasta on tarkoitus raportoida Tietämisen vapauden päivän seminaarissa joulukuussa, jonka teemaksi on ajateltu alustavasti vaalien mikrotargetointia (case USA ja FI) ja mitä sen osalta on Suomessa ja EU:ssa tehty tai tulisi tehdä. Tietämisen vapauden päivänä Faktabaari raportoi myös sisäinen disinformaatio selvityksestään.

Yhteisiä tilaisuuksia yhdistyksen vastuulla

- Yhdistys järjestää Faktabaarin toimituksen kanssa yhteistyössä kansainvälisen faktantarkistuspäivän (2.4.2020) ja Tiedon julkaisemisen päivän tilaisuudet (2.12.2020 tbc), jotka tukevat myös Faktabaarin varainkeruuta ja näkyvyyttä ja muodostavat kokoavat tilaisuudet painopisteiden ja näiden synergioiden esittelylle.

- digitaalisen Informaatiolukutaidon edistämisen rinnalla yhdistyksen vaikuttamisteemana 2020 nostetaan "internet lukutaitoa", joka alleviivaa yksityisyyttä ja digitaalisia ihmisoikeuksia osana ihmiskeskeistä digitaalista mediaympäristöä sekä oikeusvaltion ja demokratian rakennuspalikkoina.

Tilaisuuksien yhteydessä arvioidaan mahdollisuuksia kerätä Faktabaarin tueksi toiminnan ja riippumattomuuden takaavaa jatkuvaa toiminta-avustusta tai jopa riippumattomuuden mahdollistava säätiö yhteistyötahojen kanssa.

5. Apurahat (haettavat & yleinen suunnitelma)

Yhdistys toimii hallituksen päätöksellä faktantarkistushankkeiden juridisena hakijaorganisaationa Faktabaarin tukena.

2019 vuodelta jatkuvia hankkeita ovat EDU kokonaisuuden osalta kansainvälinen medialukutaito-hanke gaMEdia ja Faktabaarin tarkistus- ja tutkimustyön osalta Kordellinin säätiön tuella toteutettava "Sisäinen disinformaatio - suomalaisen disinformaation koko kuva". Yhdistys kantaa kokonaisvastuuta hankkeista, joille on myös nimetty omat projektivastaavat.

2020 kesällä tullaan hakemaan Kordellinin jatkoapurahaa Eurooppalaiseen verkostoon hakemisen omarahoitusosuudeksi yhteistyöpartnereiden kanssa. Eurooppalainen verkosto on Faktabaarille tärkeä mahdollisuus kehittää digitaalisessa ympäristössämme tarvittavaa uutta toimintaa, jota ei Suomessa tee vielä kukaan. Lisätietoja: 1-15.8. Kordellin 100v haku: <https://kordelin.fi/saatio/juhlavuosi>

Ainakin Helsingin Sanomien Säätiön ja Koneen apurahoja arvioidaan ympäri vuoden. Hallitus päättää apurahoista noin kolme kertaa vuodessa.

Syyskuussa arvioidaan taidekorkeakoulujen kanssa - faktat ja tunne fokusoitunutta hanketta mahdollisesti Koneen säätiön rahoituksella <https://koneensaatio.fi/>

Syyskuussa aloitetaan samalla 2021 vaalivuoden toiminnan ja rahoituksen valmistelu.

6. Yhdistyksen sisäisen toiminnan kehittäminen

Hallitustyöskentelyä systematisoidaan etäkokousten mahdollistamiseksi digitaalisten palveluiden avulla. Rahoitushakujen toteutuessa fyysisiä kokouksia säännöllistetään erityisesti hankkeeseen sitoutuneiden aktiivien kesken.

Yhdistyksen toimintaa uudistetaan yhteistyössä Faktabaarin toiminnan ja samanhenkisten avoimuusorganisaatioiden ja sidosryhmien kanssa ensisijaisesti Faktabaarin hankkeiden tarpeiden mukaisesti. Arvioidaan kahden vuosikokouksen mallia.

7. Yhdistyksen talous

Yhdistyksen talous ja hallinnolliset kulut pyritään pitämään kevyinä. Rahoitus ja rahankeruu suunnataan ensisijaisesti Faktabaaria tukevaan toimintaan. Taloushallintoa on hallituksen päätöksellä tarkoitettu ulkoistaa, jotta rahastonhoitajan toimi on hoidettavissa ilman talousalan koulutusta luottamustehtävänä. Jatketaan Holvi-palvelun taloustyökalujen käyttöä.

Tavoitteena julkaista yhä enemmän yhdistyksen materiaalia julkisilla uusituilla verkkosivuilla läpinäkyvyyden mukaisesti.

Taloudenhoitoa tulee kehittää 2020 aikana myös 2019 saatujen eurooppalaisten hankkeiden tarpeista ml. valmius palkanmaksuun.

Yhdistys voi hakeutua yleishyödyllisyyden ja koulutustoimintansa laajentuessa arvolisärekisterin ja työnantajarekisterin piiriin. Hallitukselle annetaan laaja harkintavalta tavasta tukea Faktabaarin kehitystä.

8. Jäsentoiminnan kehittäminen

Jäsentoimintaa kehitettäessä hyödynnetään vuoden isoja tapahtumia (ks edellä), säännöllisiä tapaamisia uudella toimistolla sekä 18.3. pidettävää Faktabaari EDU toiminnan seminaaria, jonka materiaalit jaetaan ja esitellään myös EU-tasolla osana Eurooppalaista medialukutaitoviikkoa.

Faktabaarin koollekutsumat kuukausittaiset temaattiset baari-illat toimivat myös yhdistyksen jäsenistön ensisijaisina kokoontumistilaisuuksina.

2020 aikana on tarkoitus tiivistää myös Faktabaarin kautta aloitettua verkottumista samanhenkisten kansalaisjärjestöjen ja muiden avoimuuden piirissä toimivien tahojen kanssa ml. erityisesti Kansanvalistusseura KVS erityisesti aikuiskasvatuksen vakiintuneena toimijana.

Yhdistys jatkaa lisäksi jäsenistönsä kautta osallistumista tarkoituksensa mukaiseen avoimuus-keskusteluun ja jatkaa Faktabaari-vastaavan koordinoimana aktiivisena jäsenenä viranomaisten ja yhteistyötahojen verkostoissa sekä huoltovarmuuskeskuksen mediapoolissa disinformaation ja kokonaisturvallisuus-lähestymistavan osalta riippumattomana kansalaisyhteiskuntatoimijana.

Viestintää hoidetaan 2020 aikana ensisijaisesti sosiaalisen median palveluiden kautta ml yhdistyksen oma @avoinyhtk -twittertili. Yhdistyksen viestintäkanavana toimii Faktabaarin tietoturvallisen palvelun sisälle luotua itsenäistä <https://faktabaari.fi/avoinyhtk/> sivustoa, josta vastaavat puheenjohtajat. Rinnalla yhdistys ylläpitää tietoturvasyistä aiempaa <http://www.avoinyhteiskunta.me/home> -sivustoa. Sähköpostilistat jatkavat yhdistyksen sisäisen viestinnän runkona ja uusia listoja ja työkaluja kehitetään tarpeen mukaan.

8. Toiminnan kehittämistarpeet ja perustelut

Hallituksen 4 vuoden strategiset kehittämispainopisteet 2019-2022 vahvistettiin 2019 vuosikokouksessa. Tämä tuo jatkumoa kehittämisagendalle tämän toimintasuunnitelman ja Faktabaarin toimituksellisten linjausten rinnalla.

Liite: 2020 Talousarvio ja budjetti